

tissimus servabitur, adhærente sibi misericordia Salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum præliantur, sive cum coronantur.

XLI. Nam et tunc esse illis Dei misericordiam necessariam sancta Scriptura testatur, ubi sanctus de Domino Deo suo dicit animæ suæ : « Qui coronat te in miseratione et » misericordia ¹. » Dicit etiam Jacobus apostolus : « Judi- » cium sine misericordia illi qui non fecit misericor- » diam ² : » ubi ostendit etiam in illo iudicio, in quo justi coronantur, injustique damnantur, alios cum misericordia, alios sine misericordia iudicandos. Propter quod etiam mater Machabæorum filio suo dicit : « Ut in illa misera- » tione cum fratribus te recipiam ³. » Cum enim rex justus, sicut scriptum est, « Sederit in throno, non adversabitur » ante eum omne malum. Quis gloriabitur castum se ha- » bere cor, aut quis gloriabitur mundum se esse a peccato ⁴? » Ac per hoc etiam ibi Dei misericordia necessaria est, qua fit beatus, cui non imputavit Dominus peccatum ⁵. Sed tunc pro honorum operum meritis justo iudicio etiam ipsa misericordia tribuetur. Cum enim dicitur : « Iudicium sine » misericordia illi qui non fecit misericordiam ; » manifestatur in his in quibus inveniuntur bona opera misericordiæ iudicium cum misericordia fieri ; ac per hoc etiam ipsam misericordiam meritis honorum operum reddi. Non sic est nunc, quando non solum nullis bonis, sed etiam multis malis operibus præcedentibus, misericordia ejus prævenit hominem, ut liberetur a malis, et quæ fecit, et quæ facturus fuerat nisi Dei gratia regeretur, et quæ passurus fuerat in æternum nisi erueretur a potestate tenebrarum, et transferretur in regnum Filii charitatis Dei ⁶. Verumtamen quia et ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus

¹ Psal. cii, 4. — ² Jacob. ii, 13. — ³ Mach. vii, 29. — ⁴ Prov. xx, juxta LXX. — ⁵ Psal. xxxi, 2. — ⁶ Coloss. i, 13.

debitam reddi, a tanto Apostolo gratia Dei dicitur, cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur ; sine ulla dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini. Recte quippe ipsa intelligitur quæ in Evangelio legitur : « Gratia pro gratia ¹, » id est, pro his meritis quæ contulit gratia.

XLII. Hi vero qui non pertinent ad hunc prædestinatorum numerum, quos Dei gratia sive nondum habentes ullum liberum suæ voluntatis arbitrium, sive cum arbitrio voluntatis, ideo vere libero, quia per ipsam gratiam liberato, perducit ad regnum : hi ergo qui non pertinent ad istum certissimum et felicissimum numerum, pro meritis justissime iudicantur. Aut enim jacent sub peccato, quod originaliter generatione traxerunt, et cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est generatione dimissum ; aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt : arbitrium, inquam, liberum sed non liberatum, liberum justitiæ, peccati autem servum, quovolvuntur per diversas noxias cupiditates, alii magis, alii minus ; sed omnes mali, et pro ipsa diversitate diversis suppliciis iudicandi. Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant ; deserunt et deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, iudicio Dei justo et occulto.

XLIII. Patiantur ergo homines se corripri quando peccant, nec de ipsa correptione contra gratiam argumententur, nec de gratia contra correptionem : quia et peccati justa pœna debetur, et ad ipsam pertinet justa correptio, quæ medicinaliter adhibetur, etiam si salus ægrotantis incerta est : ut si is qui corripitur, ad prædestinatorum numerum pertinet, sit ei correptio salubre medicamentum ; si autem

¹ Joan. i, 16.

non pertinet, sit ei correptio poenale tormentum. Sub isto ergo incerto ex charitate adhibenda est, cujus exitus ignoratur; et pro illo cui adhibetur, orandum est ut sanetur. Cum autem homines per correptionem in viam justitiæ seu veniunt seu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum salutem, nisi ille qui quolibet plantante atque rigante, et quolibet in agris vel arbustulis operante dat incrementum Deus; qui volenti salvum facere nullum hominum restitit arbitrium? Sic enim velle seu nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. Etiam de his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult.

XLIV. Et quod scriptum est, quod « vult omnes homines salvos fieri¹, » nec tamen omnes salvi fiunt, multis quidem modis intelligi potest, ex quibus in aliis opusculis nostris aliquos commemoravimus²: sed hic unum dicam. Ita dictum est: « Omnes homines vult salvos fieri, ut intelligantur omnes prædestinati; quia omne genus hominum in eis est. Sicut dictum est Phariseis: « Decimatis » omne olus³: » ubi non est intelligendum nisi omne quod habebant; neque enim omne olus quod erat in toto terrarum orbedecimabant. Secundum istum locutionis modum, dictum est: « Sicut et ego omnibus per omnia placeo⁴. » Numquid enim qui hoc dixit, placebat etiam tam multis persecutoribus suis? Sed placebat omni generi hominum, quod Christi congregabat Ecclesia, sive jam intus positus, sive introducendis in eam.

XLV. Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui « in cælo et in terra omnia quæcumque voluit fecit⁵, » et qui etiam illa « quæ futura sunt fecit⁶, » humanas vo-

¹ 1 Tim. II, 4. — ² Enchirid. cap. 103, lib. XXI de Civit. Dei, cap. 1 et 2, et lib. IV contra Julian. cap. 8. — ³ Luc. XI, 42. — ⁴ 1 Cor. X, 33. — ⁵ Psal. CXXXIV, 6. — ⁶ Isai. XLV, juxta LXX.

luntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult: quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit. Nisi forte (ut ex multis aliqua commemorem) quando Deus voluit Saüli regnum dare, sic erat in potestate Israëliitarum subdere se memorato viro, sive non subdere, quod utique in eorum erat positum voluntate, ut etiam Deo valerent resistere. Qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Sic enim scriptum est: « Et dimisit Samuel populum, et abiit unus- » quisque in locum suum; et Saül abiit in domum suam » in Gaba; et abierunt potentes quorum tetigit Dominus corda cum Saüle¹. Et filii pestilentes dixerunt, » Quis salvabit nos? Hic? Et inhonoraverunt eum, et non » attulerunt ei munera. » Numquid aliquis dicturus est, non iturum fuisse cum Saül quemquam eorum, quorum tetigit corda Dominus ut irent cum illo; aut isse aliquem pestilentium, quorum ut hoc facerent corda non tetigit? Item de David, quem Dominus in regnum successu prosperiore constituit, ita legitur: « Et ambulabat David proficiens, et magnificabatur, et Dominus erat cum illo². » Hoc cum præmissum fuisset, paulo post dictum est: « Et » Spiritus induit Amasaï principem triginta, et dixit, Tui » sumus, o David, et tecum futuri, fili Jesse. Pax, pax » tibi et pax adjutoribus tuis, quia auxiliatus est tibi » Deus³. » Numquid iste posset adversari voluntati Dei, et non potius ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum quo indutus est, ut hoc vellet, diceret, et faceret? Item paulo post ait eadem Scriptura: « Omnes hi viri bellatores, dirigentes aciem corde » pacifico venerunt in Hebron, ut constituerent David su-

¹ 1 Reg. X, 25. — ² 1 Par. XI, 9. — ³ Id. XII, 18.

» per omnem Israël ¹. » Sua voluntate utique isti constituerunt regem David. Quis non videat? quis hoc neget? Non enim hoc non ex animo, aut non est bona voluntate fecerunt, quod fecerunt corde pacifico: et tamen hoc in eis egit, qui in cordibus hominum quod voluerit operatur. Propter quod præmisit Scriptura: « Et ambulabat » David proficiens, et magnificabatur, et Dominus omnipotens erat cum illo. » Ac per hoc Dominus omnipotens qui erat cum illo, adduxit istos ut eum regem constituerent. Et quomodo adduxit? Numquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Si ergo cum voluerit reges in terra Deus constituere, magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas; quis alius facit ut salubris sit correctio, et fiat in correpti corde correctio, ut cœlesti constituatur in regno?

XLVI. Corripiantur itaque a præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diversitate diversis, vel minoribus vel amplioribus. Quia et ipsa quæ damnatio nominatur, quam facit episcopale iudicium, qua poena in Ecclesia nulla major est, potest, si Deus voluerit, in correptionem saluberrimam cedere atque proficere. Neque enim scimus quid contingat sequenti die; aut ante finem vitæ hujus de aliquo desperandum est; aut contradici Deo potest, ne respiciat et det poenitentiam, et accepto sacrificio spiritus contribulati cordisque contriti a reatu quamvis justæ damnationis absolvat, damnatumque ipse non damnet. Pastoralis tamen necessitas habet, ne per plures serpent dira contagia, separare ab ovibus sanis morbidam: ab illo, cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Nescientes

¹ 1 Par. xii, 38.

enim quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat: sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus salvos fieri. Hoc quippe fit, cum singulos quosque, ut occurrerint cum quibus id agere valeamus, ad hoc conamur adducere, ut justificati ex fide pacem habeant ad Deum, quam prædicabat etiam Apostolus, cum dicebat: « Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam » Deo exhortante per nos obsecramus pro Christo, re- » conciliari Deo ¹. » Quid est enim ei reconciliari, nisi pacem ad illum habere? Propter quam pacem etiam ipse Dominus Jesus dixit Discipulis suis: « In quamcumque » domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui: » et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax » vestra; sin autem, ad vos revertetur ². » Cum hanc evangelizant pacem, de quibus prædictum est: « Quam » speciosi pedes eorum qui annuntiant pacem, qui an- » nuntiant bona ³! » nobis quidem tunc incipit quisque filius pacis, cum obedierit et crediderit huic Evangelio, et ex fide justificatus pacem ad Deum habere cœperit: secundum autem prædestinationem Dei, jam filius pacis erat. Neque enim dictum est, Super quem requieverit pax vestra, fiet filius pacis: sed, « Si ibi fuerit, inquit, filius » pacis, requiescet super illam domum pax vestra. » Jam ergo et antequam illi annuntiaretur hæc pax, filius pacis ibi erat, sicut eum noverat atque præscierat non Evangelista; sed Deus. Ad nos ergo qui nescimus quisnam sit filius pacis, aut non sit, pertinet nullum exceptum facere, nullumque discernere; sed velle omnes salvos fieri, quibus prædicamus hanc pacem. Neque enim metuendum est ne perdamus eam, si ille, cui prædicamus, non est filius pacis, ignorantibus nobis: ad nos enim revertetur, id est, nobis proderit ista prædicatio, non et illi: si au-

¹ Rom. v, 1, et 2 Cor. v, 10. — ² Luc. x, 5. — ³ Isai. lii, 7.

tem super eum pax prædicata requieverit, et nobis et illi.

XLVII. Quia ergo nos qui salvi futuri sint nescientes, omnes quibus prædicamus hanc pacem salvos fieri velle Deus jubet, et ipse in nobis hoc operatur¹, diffundendo istam charitatem in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis: potest etiam sic intelligi, quod « omnes homines Deus vult salvos fieri; » quoniam nos facit velle: « Sicut misit Spiritum Filii sui clamantem, Abba, » pater, » id est, nos clamare facientem. De ipso quippe Spiritu, alio loco dicit, « Accepimus Spiritum adoptionis » filiorum, in quo clamamus, Abba, pater². » Nos ergo clamamus, sed ille clamare dictus est, qui efficit ut clamemus. Si ergo clamantem Spiritum recte dixit Scriptura, a quo efficitur ut clamemus; recte etiam volentem Deum a quo efficitur ut velimus. Ac per hoc, quia et corripiendo nihil aliud debemus agere, nisi ut ab ista pace quæ est ad Deum non recedatur, aut ad eam qui recesserat revertatur, nos agamus sine desperatione quod agimus. Si filius pacis est quem corripimus, requiescet super eum pax nostra: sin autem, ad nos revertetur.

XLVIII. Quamvis itaque etiam dum quorundam fides subvertitur, firmum Dei fundamentum stet, quoniam sciuit Dominus qui sunt ejus³: non tamen ideo nos pigri et negligentes esse debemus in corripiendis, qui corripiendi sunt. Neque enim frustra dictum est, « Corruptunt mores » bonos colloquia mala⁴: et, Peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est⁵. » Non argumentemur contra ista præcepta salubremque terrorem dicentes, Et corrumpant mores bonos colloquia mala, et pereat infirmus quid ad nos? Firmum fundamentum Dei

¹ Rom. v, 5. — ² 1 Tim. ii, 4; Gal. iv, 6, et Rom. viii, 15. — ³ 2 Tim. ii, 19. — ⁴ 2 Cor. xv, 33. — ⁵ 1 Cor. viii, 11.

stat, et nemo perit nisi filius perditionis. Absit ut ista garrientes, securos nos in hac negligentia esse debere credamus. Verum est enim, quia nemo perit, nisi filius perditionis¹: sed ait Deus per Ezechielem prophetam: « Ille » quidem in peccato suo morietur, sanguinem vero ejus » de manu speculatoris requiram². »

XLIX. Proinde quantum ad nos pertinet, qui prædestinatos a non prædestinatis discernere non valeamus, et ob hoc omnes salvos fieri velle debemus; omnibus, ne pereant, vel ne alios perdant, adhibenda est a nobis medicinaliter severa correptio: Dei est autem illis eam facere utilem, quos ipse præscivit et prædestinavit conformes imaginis Filii sui³. Si enim aliquando timore non corripiamus, ne aliquis inde pereat, cur non etiam timore corripiamus, ne aliquis inde plus pereat? Neque enim dilectionis viscera majora gestamus quam beatus Apostolus, qui dicit: « Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, » suscipite infirmos, patientes estote ad omnes, videte ne » quis malum pro malo alicui reddat⁴. » Ubi intelligendum est tunc potius malum pro malo reddi, si corripiendus non corripitur, sed prava dissimulatione negligitur. Dicit etiam, « Peccantes coram omnibus corripe, ut cæteri » timorem habeant⁵. » Quod de his peccatis accipiendum est quæ non latent, ne contra Domini sententiam putetur locutus. Ille enim dicit, « Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum. » Verumtamen et ipse severitatem correptionis eo usque perducit, ut dicat, « Si nec Ecclesiam audierit, sit tibi tanquam ethnici et publicani⁶. » Et quis magis dilexit infirmos, quam ille qui pro omnibus est factus infirmus, et pro omnibus ex ipsa infirmitate crucifixus? Quæ cum ita sint,

¹ Joan. xvii, 12. — ² Ezech. iii, 18. — ³ Rom. viii, 29. — ⁴ 1 Thess. v, 14. — ⁵ 1 Tim. v, 20. — ⁶ Matth. xviii, 15 et 17.

nec gratia prohibet correptionem, nec correptio negat gratiam : et ideo sic est præcipienda justitia ut a Deo gratia id quod præcipitur fiat, fidei oratione poscatur : et hoc utrumque ita faciendum est, ut neque justa correptio negligatur. Omnia vero hæc cum charitate fiant : quoniam charitas nec facit peccatum, et cooperit multitudinem peccatorum¹.

¹ Petr. iv, 8.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE PRÆDESTINATIONE

SANCTORUM,

AD PROSPERUM ET HILARIUM.

LIBER I¹.

In quo Prædestinationis et gratiæ veritas propugnatur contra Semipelagianos, homines videlicet a Pelagiana hæresi omnino nequaquam recedentes, dum salutis initium ac fidei ex nobis ipsis esse volunt, ut hoc tanquam merito præcedente cætera bona dono Dei consequantur. Ostendit Augustinus, donum Dei esse, non solum incrementum, sed ipsum quoque initium fidei. Hac de re se aliter sensisse aliquando, et in opusculis ante suum episcopatum scriptis errasse non diffitetur, velut in illa quam objectant, Expositione propositionum ex Epistola ad Romanos. At postea convictum se indicat hoc præcipue testimonio, Quid autem habes, quod non accepisti? quod testimonium de ipsa etiam

¹ Scriptus post Retractationum libros, anno Christi 428 aut 429.